

Δικαιώματα παιδιατρικού ασθενή

Κουτελέκος Ιωάννης

Καθηγητής Εφαρμογών, Τμήμα Νοσηλευτικής Α, ΤΕΙ Αθήνας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Κώδικας των Δικαιωμάτων των παιδιών παρέχει μια μοναδική, παιδοκεντρική προσέγγιση για τα παιδιατρικά προβλήματα και γενικότερα ένα πλαίσιο για τη βελτίωση της ζωής των παιδιών σε όλο τον κόσμο. Όσον αφορά στην αναγνώριση της σπουδαιότητας του Κώδικα των Δικαιωμάτων των παιδιών, τα αποτελέσματα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας είναι αντικρουόμενα καθώς σε κάποιες χώρες έχει συντελεστεί ελάχιστη πρόοδος ενώ ουσιαστική αλλαγή σε κάποιες άλλες. Σύμφωνα με την πλειοψηφία των ερευνητικών μελετών το πιο σημαντικό ζήτημα είναι να διασφαλιστεί ότι τα θεσμικά όργανα και οι υπηρεσίες που παρέχουν υγειονομική περίθαλψη στα παιδιά είναι σε θέση να εφαρμόζουν στην καθημερινή κλινική πράξη το δικαίωμα των παιδιών στην υγεία. Το πιο σημαντικό βήμα για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η συμμετοχή των παιδιών στη λήψη αποφάσεων που αφορούν στη θεραπεία τους. Είναι ευρέως αποδεκτό, ότι τα παιδιά χρειάζονται την παροχή μιας ολιστικής φροντίδας βασισμένη στις ανάγκες τους και στο αναπτυξιακό τους στάδιο.

Λέξεις Κλειδιά: Δικαιώματα παιδιού, παιδιατρικός ασθενής, ολιστική φροντίδα παιδιού.

Υπεύθυνος αλληλογραφίας: Κουτελέκος Ιωάννης, Αγίου Νεκταρίου 14, Γλυφάδα Αθήνα 165-62, Τηλ : 6974875766

Rostrum of Asclepius® - "To Vima tou Asklepiou" Journal

Volume 12, Issue 1 (January - March 2013)

SPECIAL ARTICLE

Rights of pediatric patient

Koutelekos Ioannis

Laboratory instructor, Department of Nursing A', TE of Athens, Greece

ABSTRACT

Children's rights provide a unique and child-centred approach to pediatric problems and generally provide a framework for improving children's lives around the world. Regarding acknowledgment of the significance of the Children's rights, the results of the literature review are controversial since little progress has been remarked in some countries, but real change in others. According to the majority of the research studies the most significant issue is to ensure that the institutions and services responsible to provide health care to children are able to apply in daily clinical practise the children's right to health. The most important step to achieve this goal is to involve children in decisions regarding their medical treatment. It is widely accepted that children need provision of a holistic care based on their needs and their individual development.

Keywords: Children's rights, pediatric patient, pediatric holistic care.

Corresponding Author: Koutelekos John, Agiou Nectariou 14, Glyfada, Athens, PC 165-62, Tel : 6974875766

Δικαιώματα ασθενών

Τα δικαιώματα των ασθενών ανήκουν στην κατηγορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δηλαδή των ηθικών δικαιωμάτων που δικαιούται να έχει ο

άνθρωπος με βάση την ανθρώπινη υπόστασή του.¹⁻³

Παρότι, η έννοια της προστασίας των ασθενών ήταν γνωστή από την εποχή του Ιπποκράτη με την αναφορά στο "Ιατρικό Απόρρητο" εντούτοις στον αιώνα μας τα

δικαιώματα των ασθενών αναφέρθηκαν μόλις το 1947 μετά τον 2^ο Παγκόσμιο πόλεμο στον Κώδικα της Νυρεμβέργης, ένα κείμενο, που εισήγαγε την έννοια της ενημερωμένης συγκατάθεσης, η οποία αναφέρεται με σαφήνεια στη Διακήρυξη του Ελσίνκι για τον Πειραματισμό στον Άνθρωπο το 1964.¹⁻³

Κατά τη δεκαετία του 1970 οι αλλαγές που συντελέστηκαν στην Αμερική οφειλόμενες κυρίως στις εκστρατείες ενημέρωσης για τα Δικαιώματα των Ασθενών και αφορούσαν στους ηθικούς κανόνες είχαν ως αποτέλεσμα την ψήφιση το 1973 από την Αμερικανική Νοσοκομειακή Ένωση του πρώτου επίσημου Κώδικα Δικαιωμάτων του Ασθενούς (Patient Bill of Rights). Σε αυτό το κείμενο αναφέρονταν ως βασικά Δικαιώματα τα εξής : η διακριτική και με σεβασμό μεταχείριση, το δικαίωμα της πλήρους ενημέρωσης, το δικαίωμα της συνέχειας της φροντίδας και το δικαίωμα της άρνησης της θεραπείας.¹⁻³

Ένα χρόνο αργότερα ψηφίστηκε στη Γαλλία "Ο Χάρτης Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Ασθενών" ενώ ταυτόχρονα η Νοσοκομειακή Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ψήφισε τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τα Δικαιώματα των Ασθενών και ακολούθησε το 1979 η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας με την έκδοση του Νοσοκομειακού Κώδικα.¹⁻⁴

Αρκετά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1994 καταρτίστηκε στο Άμστερνταμ από το Περιφερικό Γραφείο της Παγκόσμιας

Οργάνωσης Υγείας το κείμενο των Δικαιωμάτων των ασθενών που περιελάμβανε τα εξής κεφάλαια: τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αξίες στο χώρο της υγείας, την πληροφόρηση, τη συγκατάθεση, την ιδιωτικότητα, την εμπιστευτικότητα, τη φροντίδα, τη θεραπεία και την εφαρμογή όλων αυτών των παραμέτρων.^{3,5}

Στην Ελληνική νομοθεσία, για πρώτη φορά γίνεται εμμέσως λόγος για τα Δικαιώματα των Ασθενών στο Βασιλικό Διάταγμα της 25-5/6-7-1955 (ΦΕΚ 171 Α')²⁹ στον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, ο οποίος τροποποιήθηκε με το Ν. 3418/200530 που αναφέρεται στους κανόνες άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος. Τα Δικαιώματα του Νοσοκομειακού Ασθενούς κατοχυρώθηκαν στις 15 Ιουλίου του 1992, με το Νόμο 2071/199231 άρθρο 47. Τα δικαιώματα των πολιτών ως προς τις Υπηρεσίες Υγείας κατοχυρώθηκαν με το νόμο 2519/1997 ενώ ταυτόχρονα ορίστηκε αυτοτελής υπηρεσία προστασίας των Δικαιωμάτων των Ασθενών σε επίπεδο τμήματος, που υπάγεται στο Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας.³

Στις 4 Απριλίου του 1997 τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης υπέγραψαν τη σύμβαση για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ατόμου σε σχέση με τις εφαρμογές της Βιολογίας και της Ιατρικής. Η

σύμβαση αυτή κατοχυρώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων με νόμο Νόμος 2619/1998 (ΦΕΚ Α'132) και αναφέρει ότι, θα πρέπει να προστατεύεται η αξιοπρέπεια και η ταυτότητα κάθε ανθρώπινου όντος και να εξασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων και ελευθεριών χωρίς διάκριση σε σχέση με την Βιολογία και την Ιατρική.^{3,6-7}

Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που είναι αναγνωρισμένα διεθνώς και καταχωρημένα σε διεθνές κείμενο παρέχουν τη δυνατότητα στον ασθενή να προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την επίλυση των προβλημάτων του.^{3,7}

Τα δικαιώματα των ασθενών σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Δικαιωμάτων των Ασθενών είναι τα εξής:⁷

- Δικαίωμα της πρόληψης
- Δικαίωμα της πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας
- Δικαίωμα της πληροφόρησης
- Δικαίωμα της συγκατάθεσης
- Δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής
- Δικαίωμα της εχεμύθειας και της εμπιστευτικότητας
- Δικαίωμα του σεβασμού του χρόνου του ασθενή
- Δικαίωμα της τήρησης προδιαγραφών ποιότητας
- Δικαίωμα της ασφάλειας και δικαίωμα απαλλαγής από βλάβη
- Δικαίωμα της καινοτομίας

- Δικαίωμα της αποφυγής περιττής ταλαιπωρίας και πόνου
- Δικαίωμα της εξατομικευμένης θεραπείας
- Δικαίωμα της έκφρασης παράπονων
- Δικαίωμα της αποζημίωσης

Δικαιώματα παιδιατρικών ασθενών

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες το επίκεντρο του ενδιαφέροντος εστιάζεται σε θέματα που αφορούν στη διατύπωση, προστασία και προαγωγή των Δικαιωμάτων των παιδιών που προσφεύγουν στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης όπως επίσης στην εφαρμογή τους στην καθημερινή κλινική πράξη τόσο από Διεθνείς Οργανισμούς όσο και από τα κράτη που προχωρούν στη νομοθετική τους κατοχύρωση.⁹⁻¹⁸

Αναλυτικότερα, τόσο οι εξελίξεις στο χώρο της Παιδιατρικής και ιδιαίτερα σε τομείς, όπως η Νεογνολογία, η Ογκολογία και η Χειρουργική που έχουν παρατείνει τη ζωή των παιδιατρικών ασθενών όσο και οι κοινωνικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί κατά τα τελευταία έτη αναδύουν στο προσκήνιο ολοένα και περισσότερο ζητήματα αναγνώρισης και προστασίας των Δικαιωμάτων τους. Παρότι, τα Δικαιώματα των παιδιατρικών ασθενών εν μέρει αποτελούνται από κάποια βασικά στοιχεία του ευρύτερου θέματος των Δικαιωμάτων των ασθενών εντούτοις θεωρούνται ως μια "ευαίσθητη και ειδικότερη περιοχή μείζονος

ενδιαφέροντος" που απαιτεί διαφορετική προσέγγιση.⁹⁻¹⁸

Ο Κώδικας Δικαιωμάτων των Παιδιών μπορεί να μην παρέχει σε αυτά το δικαίωμα της αυτονομίας ωστόσο αναγνωρίζει τα δικαιώματά τους ανάλογα με το αναπτυξιακό τους στάδιο και τις ικανότητές τους. Βασική προϋπόθεση της αναγνώρισης, της προστασίας και της εφαρμογής των Δικαιωμάτων των παιδιών είναι αφενός η αποδοχή της αντίληψης ότι τα παιδιά δεν αποτελούν παθητικούς αποδέκτες της φροντίδας αφετέρου η προώθηση της συμμετοχής των ίδιων των παιδιών στη φροντίδα της υγείας τους και πιο συγκεκριμένα σε διαγνωστικές ή και θεραπευτικές αποφάσεις, εφόσον βέβαια πληρούν τις προϋποθέσεις.⁹⁻¹⁸

Αξίζει να σημειωθεί, ότι σε παγκόσμια κλίμακα παρατηρούνται διαφορές καθώς αυτό το θέμα υπόκειται σε συνεχή εξέλιξη όπου για παράδειγμα κάποια κράτη όχι μόνο αναγνωρίζουν τα Δικαιώματα των παιδιατρικών ασθενών αλλά διαθέτουν επίσης μοντέλα και συστήματα αξιολόγησης της εφαρμογής τους στην καθημερινή κλινική πράξη. Αντιθέτως, κάποια άλλα κράτη είτε δεν έχουν ακόμα υιοθετήσει έναν Χάρτη Δικαιωμάτων των Παιδιών ή δεν ενθαρρύνουν την έκφραση της άποψης των παιδιών διότι οι προσωπικές εκτιμήσεις των παιδιών είναι υπό διαρκή έλεγχο ή/και

αμφισβήτηση τόσο από τους γονείς όσο και από τους επαγγελματίες υγείας.⁹⁻¹⁸

Μολονότι, τα οφέλη που απορρέουν από την παρουσία και την εμπλοκή των γονέων στη φροντίδα των παιδιών τους στο νοσοκομείο άρχισαν να αναγνωρίζονται μόλις τη δεκαετία του 1980, εντούτοις είναι ευρέως αποδεκτό, ότι τα παιδιά έχουν την ικανότητα να βρίσκουν λύσεις με σωστή καθοδήγηση από τους γονείς τους και με αυτόν τον τρόπο αποκτούν την ευχέρεια να ξεπερνούν και να επιλύουν πολυσύνθετα προβλήματα. Ωστόσο, η παρέμβαση των γονέων θεωρείται απαραίτητη όταν τα παιδιά εγκλωβίζονται στη λήψη τελικών αποφάσεων.^{19,20}

Πράγματι, στη σημερινή εποχή δίδεται σημασία στην ταυτότητα του παιδιατρικού ασθενή και γενικότερα στον τρόπο που βιώνει τη νόσο καθώς η υποκειμενική αντίληψη της διάστασης της υγείας όπως δηλαδή την αντιλαμβάνονται τα παιδιά είναι εκείνη που αποτελεί τη βασικότερη πηγή πληροφόρησης όσον αφορά στις ανάγκες φροντίδας τους και συνθέτει την πλήρη εικόνα της κατάστασής τους.²⁰

Συνεπώς, οι επαγγελματίες υγείας αποτελούν τον κύριο και πρωταρχικό υπεύθυνο επιστήμονα στην προτροπή των παιδιατρικών ασθενών όχι μόνο να εκφράσουν ανησυχίες και φόβους όσον αφορά στην έκβαση της νόσου και να έχουν ενεργό ρόλο και συμμετοχή στη θεραπεία τους αλλά επίσης να εφαρμόσουν τον

Κώδικα των Δικαιωμάτων των παιδιών στο κλινικό περιβάλλον.⁹⁻¹⁸

Η θέσπιση του νομικού πλαισίου των Δικαιωμάτων των παιδιατρικών ασθενών έχει σημαντικό όφελος καθώς η κάθε πλευρά γνωρίζει εκ των προτέρων τι να πράξει και τι να παραλείψει και συνεπώς περιορίζει κάθε δυσλειτουργία στον χώρο της Υγείας όπως συγκρούσεις και τριβές και μειώνει κάθε κλίμα ανασφάλειας. Πράγματι, η ενημέρωση τόσο των επαγγελματιών Υγείας όσο και των παιδιατρικών ασθενών και γονέων για τα Δικαιώματά τους θέτει όρια όσον αφορά διάφορα ζητήματα που προκύπτουν στη σχέση τους.⁹⁻¹⁸

Επίσης, η εφαρμογή των Δικαιωμάτων των παιδιών στην καθημερινή κλινική πράξη σχετίζεται με θετικά αποτελέσματα, όπως αύξηση του αυτοσεβασμού, μείωση του άγχους, εξασφάλιση της συνεργασίας και καλύτερο θεραπευτικό αποτέλεσμα.⁹⁻¹⁸

Πλήθος παραγόντων είναι δυνατόν να επηρεάσουν την εφαρμογή των Δικαιωμάτων στην καθημερινή κλινική πράξη όπως διάθεση επαρκούς χρόνου από τους επαγγελματίες υγείας, λεπτομερής επεξήγηση για την κατάσταση της υγείας τους, ανάπτυξη ειλικρινούς θεραπευτικής σχέσης, εξασφάλιση απορρήτου, ανάπτυξη τρόπων συγκατάθεσης στη θεραπεία και κυρίως εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας.⁹⁻¹⁸

Κατά την άσκηση της παιδιατρικής σε νοσοκομειακό επίπεδο, ιδιωτικό και

κοινωνικό, προκύπτουν δικαιώματα των παιδιών, όπως αυτά παρατίθενται στα άρθρα 15,12, και 16, της Χάρτας των Δικαιωμάτων των Παιδιών και συγκεκριμένα:²¹

Άρθρο 5: Το δικαίωμα των παιδιών στο σεβασμό των αναπτυσσομένων ικανοτήτων τους

Άρθρο 12: Το δικαίωμα των παιδιών να ακούγονται με προσοχή και να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη τους

Άρθρο 16: Το δικαίωμα της εξασφάλισης της ιδιωτικής ζωής των παιδιών παιδιού και του απορρήτου των ιατρικών πράξεων.

Είναι σπουδαίο να τονισθεί η σημαντικότητα διάθεσης από τα παιδιατρικά νοσοκομεία ενός μοντέλου αξιολόγησης της έμπρακτης εφαρμογής των Δικαιωμάτων των παιδιατρικών ασθενών το οποίο θα αποτελέσει τη βάση αφενός για την καταγραφή της πραγματικότητας αφετέρου για την αξιολόγηση των κενών στην καθημερινή παιδιατρική κλινική πράξη ενώ παράλληλα θα συμβάλει σημαντικά στην βελτίωση της παροχής φροντίδας μέσω της επαντραφοδότησης.⁹⁻¹⁸

Επιπλέον, όλα τα Παιδιατρικά Νοσοκομεία ή τα παιδιατρικά τμήματα των γενικών νοσοκομείων θα πρέπει να υιοθετήσουν κοινά εργαλεία εκτίμησης εφαρμογής των Δικαιωμάτων των παιδιών στο Νοσοκομείο και ενιαίες ερευνητικές μεθοδολογίες για τη βελτίωση της συλλογής των στοιχείων μεταξύ των νοσηλευτικών φορέων που θα

καθοδηγήσουν τη χάραξη κοινής πολιτικής για την παιδική προστασία.⁹⁻¹⁸

Κείμενα και οργανώσεις σχετικά με τα Δικαιώματα των παιδιών

Παρότι, η πρώτη αναφορά για τα δικαιώματα των παιδιών ανήκει στον John Lock, που τόνισε τις υποχρεώσεις των ενηλίκων να τα φροντίζουν, εντούτοις μόλις στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ο Janusz Korzack ανέφερε για τα δικαιώματα των παιδιών ως "υπάρξεις" να ζήσουν στο "εδώ και τώρα". Σύμφωνα με τον Gross δεν μπορεί να επιτευχθεί εθνική ανάπτυξη συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής και οικονομικής χωρίς τη δημιουργία ενός Κώδικα Δικαιωμάτων για τα παιδιά.²²

Σταθμός για τα Δικαιώματα των Παιδιών που υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γενική Γραμματεία του Ο.Η.Ε. στις 20.11.1989, αποτέλεσε η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού που εγκρίθηκε από όλες τις Κυβερνήσεις στη Συνάντηση Κορυφής, που πραγματοποιήθηκε το 1990 στη Ν. Υόρκη και τέθηκε για υπογραφή στις 26.1.1990, ενώ μπήκε σε ισχύ ως Διεθνής Νόμος στις 20/9/1990 και ορίστηκε να εφαρμοστεί μέχρι το 2000.²¹⁻²⁶

Τα 54 Άρθρα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού καλύπτουν όλους τους τομείς και είναι δυνατό να κατηγοριοποιηθούν σε:

1) Δικαιώματα επιβίωση

2) Δικαιώματα ανάπτυξης-εξέλιξης

3) Δικαιώματα προστασίας

4) Δικαιώματα συμμετοχής

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η πρώτη Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών το 1948 και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 1950, τόνιζε ότι τα δικαιώματα πρέπει να προστατεύονται αποτελεσματικά. Παρότι, η διακήρυξη του 1948, έκανε σύσταση στα κράτη που υπέγραψαν την Διακήρυξη να τα περιφρουρήσουν, ωστόσο το Συμβούλιο της Ευρώπης, ήταν αυτό που έδωσε στη σύσταση την έννοια της υποχρέωσης.²¹⁻²⁶

Η Διακήρυξη αποτέλεσε την απαρχή μιας πολύ σημαντικής περιόδου για την προώθηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών αντιπροσωπεύοντας τη θετική ιδεολογία για τα παιδιά, τα οποία για πρώτη φορά προσεγγίζονται ως «υποκείμενα που δεν έχουν μόνο ανάγκη προστασίας αλλά και σεβασμού».²¹⁻²⁶ Οργανώσεις που κάνουν σημαντική προσπάθεια ενημέρωσης του κοινού σε παγκόσμιο επίπεδο για θέματα των παιδιών είναι η UNISEF, η Διεθνή Ένωση Σχολικών Ψυχολόγων, (ISPA), η Εθνική Ένωση Σχολικών Ψυχολόγων της ΗΠΑ, (NASP), το Children's Rights Education – International (CRE-I) και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις (NGO).

Κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, αναπτύσσονται δύο κινήματα που προάγουν

τα δικαιώματα και την ψυχοκοινωνική ευεξία του παιδιού, θέτοντας νέες βάσεις για τα Δικαιώματα των Παιδιών στην κοινωνία και την οικογένεια. Το πρώτο κίνημα συνδέεται με τα δικαιώματα του παιδιού (Children's rights movement), που υποστηρικτές της ήταν οι εκπρόσωποι Farson and Holt ενώ ως σύγχρονοι αντιπρόσωποι αυτής της τάσης θεωρούνται οι Melton, Verlellen, Qvortrup, Hort. κ.α., και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989. Το δεύτερο κίνημα που συνδέεται με την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού προέρχεται από το χώρο της ιατρικής και σχετίζεται με την αγωγή και προαγωγή της υγείας. Η κίνηση αυτή έχει σκοπό την ενδυνάμωση των παιδιών, ώστε να αναλάβουν τα ίδια την ευθύνη για την υγεία και τα δικαιώματά τους.²³⁻²⁶

Άλλη εξίσου σημαντική οργάνωση είναι το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τα παιδιά και τους νέους (EURONET) δημιουργήθηκε το 1995 και αποτελεί συνασπισμό δικτύων και οργανώσεων με σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων και των δικαιωμάτων των παιδιών και των νέων.²⁷ Θεωρώντας ως δεδομένο, ότι τα παιδιά και οι έφηβοι παραμένουν μια αθέατη κοινωνική ομάδα απώτερος στόχος της δημιουργίας αυτού του συνασπισμού ήταν η άσκηση πίεσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου τα παιδιά και οι νέοι να ενσωματωθούν στην αναθεώρηση της συνθήκης του Άμστερνταμ

1997. Πράγματι, η πίεση αυτή απέδωσε καρπούς καθώς η συνθήκη του Άμστερνταμ για πρώτη φορά περιέλαβε ειδική αναφορά στα παιδιά συμπεριλαμβανομένων και άλλων προβλέψεων που αφορούν στην προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.²⁷

Συμπεράσματα

Από την παρούσα ανασκόπηση διαφαίνεται η σπουδαιότητα της αναγνώρισης και προστασίας των Δικαιωμάτων των παιδιών για την οποία απαιτείται συντονισμένη δράση των επαγγελματιών υγείας, λεπτομερής ενημέρωση των γονέων, εισαγωγή νέων παιδαγωγικών μεθόδων, και προώθηση πολιτικών αλλαγών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη Κ. Η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εκδ., Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1986
2. Ρούκουνας Ε. Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εκδ., Εστία, Αθήνα, 1995
3. Chrisospathi St, Papathanassoglou E. The Historical Evolution of the Legislation on Patients' Rights. NOSILEFTIKI. 2009;48(3):284-291(In Greek)
4. Taylor C, Lillis C, Lemonde P. Fundamentals of nursing. The art and science of nursing care. Επιμέλεια :

- Λεμονίδου Χ, Πατηράκη-Κουρμπάνη Ε. Εκδ., Πασχαλίδης, Αθήνα, 2002
5. Διαδικτυακή σελίδα: http://www.noskyra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=23. Ημερομηνία πρόσβασης: 1-7-2011
6. Νόμος 2619/1998 (ΦΕΚ Α'132) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ατόμου σε σχέση με τις εφαρμογές της βιολογίας και της ιατρικής: Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική.
7. Alexiadis A.D. Protection of the hospital patient. Arch Hellen Med. 2000; 17(1): 101-108
8. Hall DMB. Children, rights, and responsibilities. Arch Dis Child 2005;90:171-173
doi:10.1136/adc.2004.053017
9. [Kelly M](#), [Jones S](#), [Wilson V](#), [Lewis P](#). How children's rights are constructed in family-centred care. A review of the literature. J Child Health Care 2012;16(2):2 190-205
10. [Waterston T](#), [Goldhagen J](#). Why children's rights are central to international child health. Arch Dis Child. 2007;**92**:176-180
doi:10.1136/adc.2006.098228
11. Olson RA, Bobinski MA, Ho A, Goddard KJ. [Oncologists' view of informed consent and shared decision making in paediatric radiation oncology](#). Radiother Oncol. 2012;102(2):210-3
12. [Reading R](#), [Bissell S](#), [Goldhagen J](#), [Harwin J](#), [Masson J](#), [Moynihan S](#), et al. Promotion of children's rights and prevention of child maltreatment. [Lancet](#). 2009;373(9660):332-43
13. Peens BJ, Louw DA. [Children's rights: a review](#). Med Law. 2000;19(1):31-48
14. Todres J. [Children's health in the United States: assessing the potential impact of the Convention on the Rights of the Child](#). Child Welfare. 2010;89(5):37-56
15. Streuli JC, Michel M, Vayena E. [Children's rights in pediatrics](#). Eur J Pediatr. 2011;170(1):9-14
16. Waterston T. [A general pediatrician's practice in children's rights](#). Arch Dis Child. 2005;90(2):178-81
17. Horton R. The coming decade for global action on child health. Lancet. 2006;367(9504):3-5
18. Pais MS, Bissell S. Overview on implementation of the UN convention on the rights of the child. Lancet 2006; 367:689-690.690
19. Kikila M, Koutelekos J. Methods of discipline. Vima Asklipiou, 2012;11(1):35-50 (In Greek)
20. Koutelekos J, Polikandrioti M. Identification of pediatric patient. Vima Asklipiou, 2012;11(3):319-329 (In Greek)

21. Διαδικτυακή σελίδα :http://www.asklepiio.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=277&Itemid=133&lang=el. Ημερομηνία πρόσβασης: 1-7-2011
22. Bross D. The rights of children and National development: Five models. Child Abuse and Neglect. 1991;15 Suppl 1:89-97
23. Παππάς Α. Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Διδακτική. Εκδ. ιδίου, Αθήνα, 1998.
24. Χαροκόπος Σ. Από τη Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Παιδιού. Παιδιατρική. 1979;42(1): 17-23.
25. Τσαγκάρη Μ, Αγάθωνος Ε. Παιδί παιδικής ηλικίας και δικαιώματα. Κοινωνική εργασία. 1999;55: 155-164.
26. Verhellen E. Τα Δικαιώματα των Παιδιών. Επιμέλεια Ι. Κωσταντοπούλου. Εκδ. Λιβάνης, Αθήνα, 1998.
27. EURONET: The European Children's Network. Διαδικτυακή σελίδα <http://www.crin.org/organisations/vieworg.asp?id=3434>
Ημερομηνία πρόσβασης: 1-8-2011